

३१ सामुदायिक वनमा गर्न नहुने काम: (१) उपभोक्ता समूहले सामुदायिक वनमा कार्ययोजनाले निषेध गरेका कार्यको अतिरिक्त देहायको कुनै कार्य समेत गर्नु गराउनु हुँदैन:-

- (क) वन मास्न, सामुदायिक वनले चर्चेको जग्गा धितो बन्धकी राख्न वा अरु कुनै किसिमले हस्तान्तरण गर्न,
- (ख) खोरिया फडानी गर्न,
- (ग) घर छाप्रो बनाउन,
- (घ) भू-क्षय हुने कुनै काम गर्न,
- (ङ) प्रचलित कानून विपरित वन्यजन्तु पक्रन वा मार्न,
- (च) चट्टान, माटो, ढुंगा, गिट्टी, बालुवा आदि निकाल्न वा ओसारपसार गर्न ।

(२) उपनियम (१) को खण्ड (क) र (ग)मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि जिल्ला वन अधिकृतको स्वीकृति लिई सामुदायिक वन विकासको लागि सामुदायिक वनको वन पैदावार धितो बन्धक राखी वित्तीय संस्थाबाट ऋण प्राप्त गर्न वा सुरक्षाको लागि आवश्यक पर्ने घर वा छाप्रो बनाउन सकिनेछ ।

३२. वन पैदावारको संकलन तथा बिक्री वितरण: (१) उपभोक्ता समूहले कार्य योजना बमोजिम प्राप्त हुने वन पैदावारको मात्र संकलन तथा बिक्री वितरण गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम काठ, दाउरा र अन्य वन पैदावार निकालेपछि उक्त वन क्षेत्रमा उपभोक्ता समूहले यथाशीघ्र वृक्षरोपण गर्ने पुनरुत्थानको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(३) उपभोक्ता समूहले वन पैदावारको बिक्री दरको जानकारी सम्बन्धित जिल्ला वन कार्यालयलाई दिनु पर्नेछ ।

(४) उपभोक्ता समूहले कार्ययोजना अनुसार वन पैदावारमा आधारित उद्योग संचालन गर्न सक्ने भएमा जिल्ला वन अधिकृतको सिफारिसमा सम्बन्धित निकायको स्वीकृति लिई सामुदायिक वन क्षेत्र बाहिर त्यस्तो उद्योग संचालन गर्न सक्नेछ ।

३३. वन पैदावारको रसिद र लगत: (१) उपभोक्ता समूहले कार्ययोजना बमोजिम प्राप्त हुने वन पैदावार उपभोक्ता समूहमा खपत हुने भएमा सो वन पैदावारको लगत राखी अनुसूची १६ बमोजिमको अनुमती पत्र दिई वितरण गर्न सक्नेछ ।

१४५६

(१४)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) उपभोक्ता समूहले वन पैदावारको बिक्री वितरण गर्दा अनुसूची १७ को ढाँचामा तीन प्रति रसिद बनाई एक प्रति खरिद गर्ने व्यक्तिलाई र एक प्रति सम्बन्धित इलाका वन कार्यालयलाई दिई र एक प्रति आफैले राख्नु पर्नेछ ।

(३) उपभोक्ता समूहले सामुदायिक वनबाट बिक्री वितरण भएको वन पैदावारको लगत तथा आम्दानी खर्चको हिसाब दुरुस्त राख्नु पर्नेछ ।

३४. टाँचा दर्ता गर्नु पर्ने: (१) उपभोक्ता समूहले सामुदायिक वनको काठ ओसार पसारको लागि फलामे टाँचा बनाई जिल्ला वन कार्यालयमा टाँचा दर्ता गराई पाउँ भनी निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम पर्ने आएको निवेदन उपर टाँचाको नाम दोहोरो नपर्ने गरी जिल्ला वन अधिकृतले टाँचा निःशुल्क दर्ता गरी दिनु पर्नेछ ।

३५. वन पैदावारको ओसार पसार: (१) उपभोक्ता समूहले बिक्री गरेको काठ उपभोक्ता समूहको क्षेत्र भन्दा बाहिर ओसार पसार गर्दा उपभोक्ता समूहले तोकेको व्यक्ति वा समितिले नियम ३४ बमोजिमको टाँचा लगाई अनुसूची १६ बमोजिमको अनुमती पत्र दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम काठ ओसार पसार गर्दा सम्बन्धित वन कार्यालयलाई अग्रिम जानकारी दिई बाटोमा पर्ने चेकपोष्टमा दरपिठ गराई लैजानु पर्नेछ ।

(३) काठ बाहेक अन्य वन पैदावारको ओसार पसार गर्दा जिल्ला वन कार्यालयलाई अग्रिम जानकारी दिई उपभोक्ता समूहले तोकेको व्यक्ति वा समितिबाट अनुमती-पत्र लिई लैजानु पर्नेछ ।

३६. उपभोक्ता समूहको कोषको संचालन: (१) उपभोक्ता समूहको कोष र खाताको संचालन उपभोक्ता समूहले ताकको सो समूहका दुईजना पदाधिकारीको संयुक्त दस्तखतबाट संचालन हुनेछ ।

(२) उपभोक्ता समूहको आम्दानी र खर्चको वार्षिक लेखापरीक्षण उपभोक्ता समूहले तोकेको व्यक्ति वा निकायबाट हुनेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिमको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको एक प्रति उपभोक्ता समूहले सम्बन्धित जिल्ला वन कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) अधिकार प्राप्त अधिकारीले उपभोक्ता समूहले राखेको आम्दानी र खर्चको लेखा समय-समयमा जाँचबुझ गर्न सक्नेछ ।

१४९६ (१५)

३७. सामुदायिक वन फिर्ता लिने: (१) उपभोक्ता समूहले कार्ययोजना बमोजिम कार्य संचालन गर्न नसकेको वा वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल असर पर्ने कुनै कार्य गरेको वा ऐन वा यस नियमावली तथा श्री ५ को सरकारले तोकेको शर्तहरू पालना नगरेको भन्ने जानकारी प्राप्त हुन आएमा जिल्ला वन अधिकृतले यथासक्य चाँडो कर्मचारी खटाई स्थलगत निरीक्षण गराई सो को प्रतिवेदनको आधारमा देहाय बमोजिम कारवाही गर्नु पर्नेछः-

(क) उपभोक्ता समूहले कार्य योजना बमोजिम कार्य संचालन गर्न नसकेको वा वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल असर पर्ने कुनै कार्य गरेको वा ऐन वा यस नियमावली तथा श्री ५ को सरकारले तोकेको शर्तहरू पालना नगरेको भन्ने प्रतिवेदनबाट देखिएमा उपभोक्ता समूहलाई पन्ध्र दिनको म्याद दिई स्पष्टीकरण माग गर्नु पर्नेछ ।

(ख) उपभोक्ता समूहले पेश गरेको स्पष्टीकरण सन्तोषजनक नभएमा वा स्थलगत प्रतिवेदनबाट सामुदायिक वन फिर्ता लिन उचित ठहर्‍याएमा जिल्ला वन अधिकृतले सो वन फिर्ता लिन र उक्त उपभोक्ता समूहको दर्ता खारेज गर्न सक्नेछ ।

(ग) सम्बन्धित उपभोक्ता समूहलाई सामुदायिक वन फिर्ता लिएको र उपभोक्ता समूहको दर्ता खारेज गरेको जानकारी सो भए गरेको मितिले पन्ध्र दिन भित्र दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम सामुदायिक वन फिर्ता लिने र दर्ता खारेज गर्ने गरी गरिएको निर्णय उपर चित्त नबुझ्ने उपभोक्ता समूहले त्यस्तो निर्णयको सूचना पाएको पैंतीस दिन भित्र सम्बन्धित निर्देशक समक्ष उजुरी दिन सक्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिमको उजुरी उपरको निर्णय उजुरी परेको मितिले ६० दिनभित्र निर्णय गरी सक्नु पर्नेछ ।

३८. सहयोग लिन सक्ने: यस परिच्छेद बमोजिमको कार्यको लागि विभाग तथा उपभोक्ता समूहले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय, सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थासंग आवश्यक सहयोग प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-५
कबुलियती वन

३९. कबुलियती वन प्रदान गर्ने प्रक्रिया:- (१) कबुलियती वन लिन चाहने संगठित संस्था, उद्योग वा समुदायले ऐनमा उल्लेखित कुराहरूको अतिरिक्त देहाय बमो-

१४५८ (१६)

जिमको विवरणहरू खुलाइ आर्थिक सम्भाव्यता प्रतिवेदन सहित जिल्ला वन कार्यालय मार्फत वा सोझै निर्देशक समक्ष अनुसूची-१८ बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछः-

- (क) कबुलियती वनको अवधि,
- (ख) वातावरणमा पर्ने सक्ने असरको सामान्य लेखाजोखा,
- (ग) वन क्षेत्रभित्र रहेका वन पैदावार तथा अन्य प्राकृतिक श्रोतको विवरण,
- (घ) वन क्षेत्रभित्र रहेका बाटो, नहर, बाँध, खानी आदिको विवरण,
- (ङ) अन्य आवश्यक विवरणहरू ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको निवेदनमा माग गरेको वन क्षेत्र कबुलियती वनको रूपमा प्रदान गर्ने उपयुक्त भएमा निर्देशकले सो वन क्षेत्र वरिपरि बसोवास गर्ने उपभोक्ताहरूलाई उक्त वन क्षेत्र सामुदायिक वनको रूपमा लिन चाहने हो वा नचाहने हो सो जानकारीको लागि पैंतीस दिनको म्याद दिई सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिका र अन्य सार्वजनिक स्थानमा सूचना प्रकाशन गर्ने जिल्ला वन कार्यालयलाई निर्देशन दिनु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिमको सूचनाको म्यादभित्र उक्त वन क्षेत्र वरिपरि बसोवास गर्ने उपभोक्ताहरूले सो वन क्षेत्र सामुदायिक वनको रूपमा लिन चाहेमा निर्देशकले कबुलियती वनको लागि माग गरिएको निवेदनलाई मुलतवी राखी तीन महिनाभित्र उपभोक्ता समूह गठन गर्न जिल्ला वन कार्यालयलाई निर्देशन दिनु पर्नेछ ।

(४) उपनियम (२) बमोजिमको म्यादभित्र निवेदन नपरेमा वा उपनियम (३) बमोजिमको म्यादभित्र उपभोक्ता समूह गठन नभएमा कबुलियती वनको रूपमा दिन उपयुक्त देखिएमा निर्देशकले निवेदकसंग देहाय बमोजिमको थप विवरण माग गर्नु पर्नेछः-

- (क) विस्तृत कार्ययोजना,
- (ख) उक्त क्षेत्रमा रहेका रुखहरूको जात र नाप पैमाइस सहितको विवरण,
- (ग) भएका रुखहरू हटाउनु पर्ने भएमा सो को योजना,
- (घ) कबुलियती वनको अवधि समाप्त हुँदाका बखतको वनको स्थिति,
- (ङ) अन्य आवश्यक प्राविधिक कुराहरू ।

१४५५ (१७)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(५) उपनियम (४) बमोजिमको विस्तृत कार्ययोजना तयार गर्ने सिलसिलामा निवेदकले सो वन क्षेत्रसंग सम्बन्धित तथ्याङ्कहरू माग गरेमा उपलब्ध भएसम्मका तथ्याङ्कहरू निवेदकलाई जिल्ला वन अधिकृत वा निर्देशकले बिना दस्तुर उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(६) एउटै वन क्षेत्र एक भन्दा बढी संगठित संस्था, उद्योग, वा समुदाय-बाट कबुलियती वनको रूपमा लिन निवेदन परेमा गरीबीको रेखामुनिका अधिकांश व्यक्तिहरू रहेको समुदायलाई पहिलो प्राथमिकता र वृक्षरोपण गरी वन पैदावार उत्पादन गर्ने वन पैदावारमा आधारित उद्योगलाई दोस्रो प्राथमिकता दिइने छ ।

(७) कुनै समुदायलाई कबुलियती वन सुम्पदा कुनै प्राविधिक सहयोग आवश्यक भएमा जिल्ला वन कार्यालयले उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

४०. कबुलियती वन सुम्पने विशेष व्यवस्था: (१) श्री ५ को सरकारले गरिबीको रेखामुनि रहेका समुदायहरूको निमित्त कबुलियती वन सम्बन्धी आयोजना तयार पारी सो आयोजनाबाट लाभ पाउने व्यक्तिहरूलाई कबुलियती वन सुम्पन सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम कबुलियती वन सुम्पनु भन्दा अगाडि कबुलियती वन सम्बन्धी आयोजनाले सम्बन्धित समुदायलाई कार्ययोजना तयार गर्न लगाई सो कार्ययोजना स्वीकृतिको लागि मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम सुम्पिएको कबुलियती वनमा रहेका वन पैदावारको उपयोग र संरक्षण कार्ययोजनामा तोकिए बमोजिम नै हुनेछ ।

४१. कबुलियती वनको पट्टा र दस्तुर: ऐनको दफा ३२ को उपदफा (४) बमोजिम मन्त्रालयले कबुलियती वन प्रदान गर्न स्वीकृति दिएमा निर्देशकले अनुसूची १९ बमोजिमको ढाँचामा कबुलियती वनको कबुलियतनामा तयार गरी अनुसूची २० मा उल्लेखित वार्षिक दस्तुर लिई निवेदकलाई अनुसूची २१ बमोजिमको पट्टा सहित कबुलियती वन प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

४२. कबुलियती वनको लगत: कबुलियती वन सुम्पिएपछि त्यसको लगत क्षेत्रीय वन कार्यालयमा राखी सो को जानकारी जिल्ला वन कार्यालयलाई दिनु पर्नेछ ।

४३. कबुलियतको म्याद थप सम्बन्धी व्यवस्था: (१) पट्टावालाले कबुलियतमा उल्लेखित म्याद भित्र कार्ययोजना अनुसार कार्य संचालन गर्न नसकेमा सो को मनासिव माफिकको कारण देखाइ निवेदन दिएमा र श्री ५ को सरकारले मनासिव

१४०० (१८)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

देखेमा कबुलियतको म्याद बढीमा ६ महिनाको लागि थप गर्न सक्नेछ । सो म्याद भित्र पनि कार्य संचालन गर्न नसकेमा त्यस्तो कबुलियती वनको कबुलियतनामा खारेज गरिनेछ ।

४४. कबुलियती वनको संरक्षण: (१) कबुलियती वनको संरक्षणको व्यवस्था पट्टा-वाला आफैले गर्नु पर्नेछ ।

(२) पट्टावालाले कबुलियती वनको संरक्षणको लागि कुनै सहयोग मागेमा जिल्ला वन अधिकृतले उपयुक्त सहयोग प्रदान गर्नुका साथै अन्य निकाय-लाई सहयोगको लागि सिफारिस गदिरिनु पर्नेछ ।

४५. कबुलियती वनमा गर्न नहुने काम: (१) कबुलियती वनमा देहायको कुनै कार्य गर्न वा गराउन हुँदैन:-

- (क) कबुलियती वनले चर्चेको जग्गा बिक्री गर्न, धितो राख्नु वा कुनै किसिमले हक हस्तान्तरण गर्न,
- (ख) कार्ययोजनाले गर्न हुने भनी तोके बाहेकका अन्य कार्य गर्न ।

(२) उपनियम (१) को खण्ड (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कबुलियती वनको विकासको लागि आफूले लगाई हुर्काएको वनपैदा-वार धितो बन्धक राखी वित्तीय संस्थाबाट ऋण प्राप्त गर्न यस नियमले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

४६. हक हस्तान्तरण वा बिक्री गर्न सकिने: (१) यस नियमावलीमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कबुलियतको एक तिहाई अवधिसम्म सन्तोषजनक रूपमा काम गर्ने पट्टावालाले आफ्नो अधिकार अन्य कुनै संगठित संस्था, उद्योग वा समुदायलाई हस्तान्तरण वा बिक्री गर्न सक्नेछ । यसरी आफ्नो हक हस्तान्तरण वा बिक्री गर्नु पर्दा सम्बन्धित पट्टावालाले मन्त्रालयको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम हक हस्तान्तरण वा बिक्रीको स्वीकृतिको लागि निवेदन पेश भएकोमा मन्त्रालयले सो वनमा पट्टावालाले लगा-एको वा हुर्काएको वन पैदावार श्री ५ को सरकारको तर्फबाट खरिद गर्न चाहेमा सो वन पैदावारको अनुसूची २ बमोजिमको मूल्य बराबरको रकम पट्टावालालाई बुझाई खरिद गर्न सक्नेछ ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम हस्तान्तरण वा बिक्री गरिएको कबुलियती वन कुनै संगठित संस्था, उद्योग वा समुदायले खरिद गरेमा साबिक

(१६)

१२०९

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

पट्टावालाले श्री ५ को सरकारसंग गरेको कबुलियतनामा निज खरिदकर्तामा हस्तान्तरण भएको मानिनेछ ।

(४) उपनियम (१) बमोजिम हस्तान्तरण वा बिक्री भएको कबुलियती वनको पट्टामा निर्देशकले त्यसरी कबुलियती वन हस्तान्तरण वा बिक्री भएको व्यहोरा जनाई आफ्नो लगत अद्यावधिक बनाई राख्नु पर्नेछ ।

४७. वन पैदावारको उत्पादन तथा उपभोग: (१) कबुलियती वनको वन पैदावार उपभोग वा बिक्री वितरण गर्दा कार्ययोजनाले निर्दिष्ट गरेको परिमाण बमोजिमको वन पैदावार मात्र उपभोग वा बिक्री वितरण गर्न सकिनेछ ।

(२) पट्टावालाले कबुलियती वनमा वृक्षरोपण गरेको वन पैदावारको जात र परिमाण खुलाइ प्रत्येक वर्ष जिल्ला वन कार्यालयलाई जानकारी दिनु पर्नेछ ।

(३) पट्टावालाले फलामे टाँचा बनाइ जिल्ला वन कार्यालयमा टाँचा दर्ता गराइ पाउँ भनी निवेदन दिनु पर्नेछ । सो निवेदन उपर टाँचाको नाम दोहोरो नपर्ने गरी जिल्ला वन अधिकृतले टाँचा दर्ता गरी दिनु पर्नेछ ।

(४) कबुलियती वनको वन पैदावार ओसार पसार गर्दा उपनियम (३) बमोजिमको टाँचा लगाइ सो को अग्रीस जानकारी जिल्ला वन कार्यालयमा दिई बाटोमा पर्ने जाँच चौकीहरूबाट दरपिठ गराइ लैजानु पर्नेछ ।

४८. कबुलियती वन प्रदान गर्दाका रुखहरूको स्वामित्व: (१) कबुलियती वन प्रदान गर्दा त्यसमा भएको रुखहरूको स्वामित्व श्री ५ को सरकारको हुनेछ । त्यस्ता रुखहरूको व्यवस्थापन र सुरक्षा गर्ने प्रावधान कार्ययोजनामा उल्लेख गरी त्यस्ता रुखहरू पट्टावालाले जिम्मामा लिनु पर्नेछ ।

(२) ऐनको दफा ३१ को खण्ड (क) र (ख) को उद्देश्यको लागि कबुलियती वन प्रदान गर्दा जंगलको प्रकृति हेरी त्यहाँ रहेका रुखहरूको मूल्यांकन गरी सो को बढीमा दश प्रतिशतसम्मको रकम त्यस्तो कबुलियती वनको पट्टा-वालाबाट धरौटी वा बैंक ग्यारेण्टी लिन सकिनेछ ।

तर गरिबीको रेखामुनिका समुदायलाई कबुलियती वन प्रदान गर्दा त्यस्तो धरौटी लिइने छैन ।

(३) उपनियम (१) बमोजिमका रुखहरू कटान गर्दा पट्टावालाले जिल्ला वन कार्यालयको रेखदेखमा कटान गरी प्राप्त भएको वन पैदावार कार्य योजना अनुसार पट्टावालाले लिन चाहेमा पहिलो पाँच वर्षसम्मको लागि अनुसूची २ बमोजिमको मूल्य लिई बिक्री गरिनेछ ।

(२०)

१५०२

तर पट्टावालाले लिन नचाहेमा सरकारद्वारा व्यवस्थित वनमा भएको व्यवस्था अनुसार बिक्री वितरण गरिनेछ ।

४६. कवुलियती वनको दस्तुर: (१) पट्टावालाले प्रत्येक आर्थिक वर्षको आषाढ मसान्तसम्ममा अनुसूची २० बमोजिमको वार्षिक दस्तुर जिल्ला वन कार्यालयमा बुझाउनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको म्याद भित्र दस्तुर नबुझाउने पट्टावालालाई पौष मसान्तसम्मको लागि दश प्रतिशत, चैत्र मसान्तसम्मको लागि पचास प्रतिशत र अर्को आषाढ मसान्तसम्मको लागि सत प्रतिशत जरिवाना गरी दस्तुर असूल गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिमको म्याद भित्र दस्तुर नबुझाउने पट्टावालाको पट्टा खारेज हुनेछ ।

तर पट्टावालाले दस्तुर बुझाउन नसकेको कारण खुलाइ श्री ५ को सरकार समक्ष निवेदन दिएमा र श्री ५ को सरकारलाई मनासिव लागेमा उपनियम (२) बमोजिम जरिवाना सहित लाग्ने जम्मा दस्तुरमा शत प्रतिशत थप जरिवाना थप लिई एक वर्षसम्म पट्टा कायम राख्न सक्नेछ ।

५०. कवुलियती वनको अवधि: (१) कवुलियती वन बढीमा चालीस वर्षसम्मको लागि सुम्पन सकिनेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम कवुलियती वनको अवधि निर्धारण गर्दा कार्ययोजना बमोजिम त्यस्तो वनमा लगाइने वन पैदावारको किसिम र त्यस क्षेत्रमा संचालन गरिने कार्यक्रमलाई आधार मानी गर्नु पर्नेछ ।

(३) पट्टावालाले कार्ययोजना र कवुलियतनामा बमोजिम सन्तोषजनक रूपले कवुलियती वन संचालन गरेको देखिएमा र पट्टावालाले चाहेमा त्यस्तो वन क्षेत्रलाई थप चालीस वर्षसम्मको लागि पुनः सुम्पन सकिनेछ ।

५१. पट्टाको नक्कल दिन सकिने: (१) कवुलियती वनको पट्टा हराएमा, च्यातिएमा, नष्ट भएमा वा अरु कुनै प्रकारले काम नलाग्ने भई सो को प्रतिलिपि लिन परेमा पट्टावालाले निर्देशक समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको निवेदन पर्न आएमा निर्देशकले कवुलियती वनको पट्टाको प्रतिलिपि दिनु पर्नेछ ।

५२. मूल्यांकन: (१) पट्टावालाले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले दुई महिना भित्र कवुलियती वनको वार्षिक प्रतिवेदन निर्देशक समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२१)

१२०३

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) निर्देशक वा निजले तोकेको अधिकृतले पट्टावाला वा निजको प्रतिनिधिको रोहवरमा कम्तिमा वर्षको एक पटक कबुलियती वनमा कार्ययोजना बमोजिम कार्य गरे नगरेको अनुगमन गरी सो को प्रतिवेदन सन्त्रालय र विभाग समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिमको प्रतिवेदनको व्यहोराबाट पट्टावालाले निर्णयित कार्य गरेको भन्ने देखिएमा सो को छानबिन नहुन्जेल निर्देशकले कबुलियती वनको वनपैदावार उपभोग वा संकलन गर्न नपाउने गरी वा कार्ययोजना बमोजिमको कुनै कार्य गर्न नपाउने गरी आदेश जारी गर्न सक्नेछ ।

५३. पट्टा खारेज गर्न सक्ने: (१) पट्टावालाले पट्टा बमोजिम कार्य संचालन गर्न नसकेको, दातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभाव पर्ने कुनै कार्य गरेको वा ऐन वा यस नियमावली बमोजिम पालना गर्नु पर्ने कुराहरू पालन नगरेको भनी उजुरी परेमा वा अन्य कुनै छोटबाट पट्टावालाले निर्णयित कार्य वा कार्ययोजना विपरित कार्य गरेको देखिएमा निर्देशकले प्राविधिक कर्मचारी खटाइ पट्टावाला वा निजको प्रतिनिधिको रोहवरमा स्थलगत निरीक्षण गरी सो को प्रतिवेदन पेश गर्न लगाउनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम पेश भएको स्थलगत निरीक्षण प्रतिवेदनबाट वा नियम ५२ को उपनियम (२) बमोजिम पेश भएको मूल्यांकन प्रतिवेदनबाट पट्टावालाले निर्णयित कार्य गरेको देखिन आएमा निर्देशकले सम्बन्धित पट्टावालालाई बढीमा पैंतीस दिनको म्याद दिई सफाई पेश गर्ने मौका दिनु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम पट्टावालाले पेश गरेको सफाई सन्तोषजनक नभएमा त्यस्तो सफाई पेश भएको भित्तिले पैंतालिस दिन भित्र निर्देशकले पट्टा खारेज गरी कबुलियती वन फिर्ता लिन सक्नेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम पट्टा खारेज गरी कबुलियती वन फिर्ता लिने निर्णय भएकोमा त्यस्तो कबुलियती वनमा पट्टावालाले लगाई हुर्काएको वन पैदावारको हकमा निर्देशकले जिल्ला वन कार्यालयलाई उक्त वन पैदावारको मूल्यांकन गर्न लगाई अनुसूची २ बमोजिमको रकम क्षतिपूर्ति वापत पट्टावालालाई दिनु पर्नेछ ।

(५) उपनियम (४) बमोजिम गरिएको वन पैदावारको मूल्यांकनमा पट्टावाला सहमत नभएमा मध्यस्थता ऐन, २०३८ बमोजिम उक्त विवाद टुंगो लगाइनेछ ।

(२२)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(६) उपनियम (४) वा (५) बमोजिम निर्धारण भएको क्षतिपूर्ति दिदा पट्टाबालाले पट्टामा उल्लेखित शर्त विपरित काम गरेको कारण भएको हानी नोक्सानीको बिगो वापतको रकम कट्टा गरी बाँकी रकम मात्र पट्टा बालालाई दिनु पर्नेछ ।

४५. कार्ययोजनामा संशोधन: कबुलिघाती वनको कार्ययोजना संशोधन गर्नु परेमा मन्त्रालयको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-६

धार्मिक वन

५५. धार्मिक वनको लागि निवेदन: (१) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएका धार्मिक निकाय, समूह वा समुदायले परम्परागत वा सनातनदेखि चलिआएको धार्मिक कार्यको लागि प्रयोग गरिरहेको वनको व्यवस्थापन सुनियोजित तवरले गर्न चाहेमा ऐनको दफा ३५ मा उल्लेखित विषयका अतिरिक्त देहाएका विवरणहरू समेत खुलाई कार्ययोजना सहित अनुसूची-२२ बमोजिमको ढाँचामा जिल्ला वन अधिकृत समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ:-

- (क) धार्मिक वनको नाम
- (ख) धार्मिक वनको संरक्षणको लागि अपनाइने व्यवस्थापन सम्बन्धी तरिका,
- (ग) धार्मिक वनको वन पैदावार संकलन गर्ने तरिका,
- (घ) बृक्षरोपण र वनको सुधार सम्बन्धी तरिका,
- (ङ) धार्मिक वनको लागि आवश्यक पर्ने अन्य विवरणहरू ।

(२) जिल्ला वन अधिकृतले उपनियम (१) बमोजिम पर्न आएको निवेदनमा आवश्यक जाँचबुझ गरी अनुसूची २३ बमोजिमको प्रमाणपत्र सहित सम्बन्धित धार्मिक निकाय, समूह वा समुदायलाई धार्मिक वन सुम्पन सक्नेछ ।

५६. धार्मिक वनको लगत राख्ने: नियम ५५ को उपनियम (२) बमोजिम सुम्पिएको धार्मिक वनको जिल्ला वन अधिकृतले लगत खडा गरी त्यसको एक-एक प्रति निर्देशक र विभाग समक्ष पठाउनु पर्नेछ ।

५७. कार्ययोजनाको कार्यान्वयन: धार्मिक वनको रूपमा सुम्पिएको वन क्षेत्रमा धार्मिक निकाय, समूह वा समुदायले कार्ययोजना बमोजिमको कार्य साधारणतया तीन महिनाभित्र शुरू गरी सक्नु पर्नेछ ।

१५०२ (२३)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

५८. धार्मिक वनको अनुगमन: धार्मिक वनमा कार्ययोजना बमोजिम काम भए नभएको अनुगमन जिल्ला वन अधिकृत वा निजले तोकेको अधिकृत कर्मचारीले गर्नेछ ।

५९. धार्मिक वनको वन पैदावारको उपयोग: धार्मिक वनको वन पैदावार सम्बन्धित धार्मिक निकाय, समूह वा समुदायले धार्मिक कार्यमा मात्र उपयोग गर्न पाउनेछ ।

तर धार्मिक वन क्षेत्रभित्र रहेका काठ दाउरा बाहेकका अन्य वन पैदावार बिक्री गरी त्यसबाट प्राप्त रकम धार्मिक कार्यमा उपयोग गर्न यस नियमले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

६०. धार्मिक वन फिर्ता लिन सकिने: (१) धार्मिक निकाय, समूह वा समुदायले ऐन र यस नियमावली तथा कार्ययोजना विपरीतको कार्य गरेमा जिल्ला वन अधिकृतले धार्मिक वन फिर्ता लिन सक्नेछ ।

(२) जिल्ला वन अधिकृतले उपनियम (१) बमोजिमको धार्मिक वन फिर्ता लिने निर्णय गर्नु अघि सम्बन्धित धार्मिक निकाय, समूह वा समुदायलाई बढीमा पैंतीस दिनको म्याद दिई आफ्नो सफाई पेश गर्ने मौका दिनु पर्नेछ ।

(३) जिल्ला वन अधिकृतले उपनियम (१) बमोजिम धार्मिक वन फिर्ता लिने गरी गरेको निर्णय उपर चित्त नबुझ्ने पक्षले त्यस्तो निर्णयको सूचना पाएको मितिले पैंतीस दिनभित्र निर्देशक समक्ष उजूर दिन सक्नेछ र निर्देशकको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

(४) यस नियम बमोजिम जिल्ला वन अधिकृतले धार्मिक वन फिर्ता लिने गरी निर्णय गरेमा सो धार्मिक वनलाई पुनः धार्मिक वनको रूपमा जिल्ला वन अधिकृतले व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-७

निजी वन

६१. निजी वन दर्ताको लागि निवेदन: (१) निजी वन दर्ता गराउन चाहने कुनै व्यक्ति वा संस्थाले त्यस्तो निजी वन दर्ता गराउन चाहेको जग्गाको आफ्नो हक भोगको निस्सा प्रमाण संलग्न राखी अनुसूची २४ बमोजिमको ढाँचामा सम्बन्धित जिल्ला वन कार्यालय समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको निवेदन पर्न आएमा जिल्ला वन अधिकृतले सो निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गर्दा निवेदनमा उल्लिखित जग्गा

१५०५ (२४)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

निजी हक भोगको ठहरिन आएमा त्यस्तो जग्गामा रहेका रुखहरूको जात र संख्या खुलाई सो जग्गा निजी वनको रूपमा दर्ता गरी अनुसूची २५ बमोजिमको ढाँचामा प्रमाण-पत्र दिनु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम दर्ता भएको निजी वनको जग्गा धनीले आफ्नो हक भोगको जग्गामा नयाँ वृक्षरोपण गरेकोमा वन पैदावारको जात र संख्या खुलाई लिखित रूपमा सम्बन्धित जिल्ला वन कार्यालयलाई जानकारी दिनु पर्नेछ ।

६२. काठको ओसार पसार: (१) निजी वन धनीले निजी वन रहेकै ठाउँमा आफ्नो प्रयोजनको लागि निजी वनको वन पैदावार प्रयोग गर्ने भएमा सो वन पैदावारको जात र परिमाण खोली सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको सदस्यको सिफारिस साथ प्रयोग गर्नु भन्दा कम्तिमा चौबीस घण्टा अगावै सम्बन्धित इलाका वन कार्यालय मार्फत वा सोझै जिल्ला वन कार्यालयमा लिखित रूपमा सूचना दिई प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

(२) यस परिच्छेद बमोजिम दर्ता भएको निजी वनको धनीले निजी वनको वन पैदावार ओसार पसार गर्दा वन पैदावारको जात र परिमाण खोली सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको सदस्यको सिफारिस साथ ओसार पसार गर्नु भन्दा कम्तिमा चौबीस घण्टा अगावै सम्बन्धित जिल्ला वन कार्यालयमा लिखित सूचना दिई बाटोमा पर्ने वन चेक पोष्टमा दरपिट गराई निजी वन पैदावार ओसार पसार गर्न सक्नेछ ।

(३) यस परिच्छेद बमोजिम दर्ता नभएको निजी वन धनीले सम्बन्धित इलाका वन कार्यालय मार्फत वा सोझै जिल्ला वन कार्यालयमा निजी वनको वन पैदावार मध्ये रुख कटानको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ । सो निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी जिल्ला वन अधिकृतले रुख कटान गर्ने अनुमती दिन सक्नेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिमको निजी वनको काठ ओसार पसार गर्दा सम्बन्धित जिल्ला वन कार्यालयबाट छोडपूर्जि लिई वन चेक पोष्टमा दरपिट गराई ओसार पसार गर्न सक्नेछ ।

(५) यो नियमावली प्रारम्भ हुन भन्दा अगावै निजी वनको कटान भै सकेको काठ ओसार पसार गर्न श्री ५ को सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकिएको अधिकारी वा समिति समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

१५०६ (२५)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

- सो निवेदन उपर त्यसरी तोकिएको अधिकारी वा समितिले आवश्यक जाँचबुझ गरी निर्णय गरे मुताबिक ओसार पसार गर्नु पर्नेछ ।
६३. प्रमाणपत्रको नक्कल दिन सकिने: निजी वनको दर्ताको प्रमाणपत्र हराएमा च्यातिएमा, नष्ट भएमा वा अन्य कुनै प्रकारले काम नलाग्ने भई सो को प्रतिलिपि लिन सम्बन्धित निजी वनको धनीले निवेदन दिएमा जिल्ला वन अधिकृतले प्रमाणपत्रको नक्कल दिनु पर्नेछ ।
६४. निजी वनको लगत कट्टा गर्ने: (१) नियम ६२ बमोजिम दर्ता भएको निजी वन फाइन चाहने धनीले सो कुराको सूचना जिल्ला वन कार्यालयमा दिनु पर्नेछ ।
(२) उपनियम (१) बमोजिमको सूचना प्राप्त भएमा जिल्ला वन कार्यालयले त्यस्तो निजी वनको लगत कट्टा गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-८

विविध

६५. प्राथमिकता प्राप्त योजनाको संचालन: (१) कुनै वन क्षेत्रभित्र राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजना संचालन गर्दा सो बाट स्थानीय व्यक्ति वा समुदायलाई कुनै हानी नोक्सानी हुन गएमा सो वापतको क्षतिपूर्तिको रकम सम्बन्धित योजना संचालनकतलि नै व्यहोर्नु पर्नेछ ।
(२) स्वीकृत प्राप्त योजनाले प्रयोग गर्ने वन क्षेत्रको वन पैदावार काट्दा, टुक्राउँदा तथा ढुवानी गर्दाको सम्पूर्ण खर्च योजना संचालनकतलि नै व्यहोर्नु पर्नेछ ।
६६. लिलाम बिक्री सम्बन्धी व्यवस्था: कुनै पनि वन पैदावारको पच्चीस लाख रुपैयाँ-सम्मको लिलाम बिक्री गर्ने गराउने अधिकार महानिर्देशकलाई र पाँचलाख रुपैयाँसम्मको वन पैदावारको लिलाम बिक्री गर्ने गराउने अधिकार जिल्ला वन अधिकृतलाई हुनेछ ।
६७. निर्देशिका बनाउन सक्ने: यस नियमावलीको उद्देश्य पूरा गर्नको लागि मन्त्रालयले आवश्यक निर्देशिका बनाइ जारी गर्न सक्नेछ र त्यसरी जारी गरिएको निर्देशिकाको पालना गर्नु सम्बन्धित सबैको कर्तव्य हुनेछ ।
६८. अनुसूचीमा थपघट वा हेरफेर गर्न सक्ने: श्री ५ को सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी आवश्यकतानुसार अनुसूचीमा थपघट वा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

१५२०८ (२६)

६६. खारेजी: देहायका नियमावलीहरू खारेज गरिएका छन्:-

- (क) वन पैदावार बिक्री वितरण नियमावली, २०२७
- (ख) वन संरक्षण (विशेष व्यवस्था) नियमावली, २०२७
- (ग) पंचायत संरक्षित वन नियमावली, २०३५
- (घ) कवुलियती वन नियमावली, २०३५
- (ङ) पंचायती वन नियमावली, २०३५
- (च) निजी वन नियमावली, २०४१

अनुसूची-१

(नियम ८ संग सम्बन्धित)

वन पैदावार प्राप्त गर्ने इजाजतपत्र

श्री ५ को सरकार

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय

वन विभाग

जिल्ला वन कार्यालय

. मिति:-

- १) इजाजतपत्र प्राप्त गर्नेको नाम, थर, वतन:-
- २) वन पैदावार प्राप्त गर्न चाहेको क्षेत्रको नाम:-
- ३) वन पैदावारको नाम:-
- ४) वन पैदावारको किसिम र परिमाण:-
- ५) वन पैदावारको लिन चाहेको प्रयोजन:-
- ६) वन पैदावारको प्रयोग हुने ठाउँ:-
- ७) वन पैदावारको सङ्कलन र निकाल्ने म्याद:-
- ८) ढाँचाको विवरण:-
- ९) घाटगद्दी स्थान:-
- १०) वन पैदावारको दस्तुर:-

.

(जिल्ला वन अधिकृत)

जिल्ला वन कार्यालय

. ।

बोधार्थ । कार्यार्थ

१. इलाका वन कार्यालय

२. जिल्ला वन कार्यालय, लेखा शाखा ।

५५९० (२६)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।